

οὐτ' ἐκείνη ποτ' ἂν θερμὴ οὔτε τοῦτ' ἂν γένοιτο ψυχρόν, χιῶν ἢ πῦρ μένοντα, ἀλλ' ἢ ὑπεκχωρεῖν ἢ ἀπόλλυσθαι προσιόντος τοῦ ἐναντίου. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ τριάς οὐ περιττότης οὔσα, ἀλλὰ μετέχουσα περιττότητος οὐκ ἂν ποτε γένοιτ' ἄρτιον ἢ ἀρτιότης. — ταῦτ' οὖν δείξας συμπεραίνει οὐ μόνον τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένειν ἐπιόντα ἀλλήλα, ἀλλὰ καὶ ὅσα οὐκ ὄντα ἀλλήλοις ἐναντία ἔχει ἀεὶ τὰναντία, οὐδὲ ταῦτα δέχεσθαι τὴν ἐναντίαν τῇ ἐν αὐτοῖς οὔσῃ ἰδέαν. εἶναι δὲ γε τοιαῦτα, ἃ ὅτι ἂν κατάσχοι, μὴ μόνον ἀναγκάζει τὴν αὐτῶν ἰδέαν αὐτὸ σχεῖν, ἀλλὰ καὶ μηδ' ἐναντίου αὐτῷ ἀεὶ τινος μετασχεῖν. ἃ γὰρ ἂν ἢ τῶν τριῶν ἰδέα κατάσχη, ἀνάγκη αὐτοῖς οὐ μόνον τρισὶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ περιττοῖς. ἐφ' ἃ οὐδέποτ' ἂν ἔλθοι ἢ ἐναντία τῷ περιττῷ μορφῇ 10
U 68^v ἢ τοῦ ἀρτίου.

10 Ὡς ὡς ἀληθεστάτων ὑποκειμένων ἐπάγει τὴν ψυχὴν οὐ μόνον ὡς ἀπλῶς εἶδος νοεῖσθαι δύνασθαι καὶ ζωὴν ἀπλήν, ᾧ οὐδέποτ' ἂν οὐδαμῇ ἐπέλθοι τούναντίον, μήθ' ὑπεξίστασθαι αὐτῷ δυνατοῦ ὄντος μήθ' ἀπόλλυσθαι, ἀλλὰ κάκεινων εἶναι, ἃ οἷς ἂν ἐπέλθοι, οὐ μόνον τὴν αὐτῶν ἰδέαν ἀνάγκη 15 ἐπιφέρειν, ἀλλὰ μηδ' ἄλλο τι ἐναντίον, βουλόμενος ἑκατέρωθεν εἶτε τις ἀπλοῦν εἶδος αὐτὴν καὶ ζωὴν ἀπλήν ὡς τὰ ἀπλᾶ εἶδη, τὸ αὐτοθερμόν καὶ B 45 τὸ αὐτοψυχρόν, εἶτε οὐσίαν οὐσιωμένην ζωῇ, ὡς τὸ πῦρ θερμότητι οὐσιώ-
ται, τιθεῖτο, ὧν ἑκάτερον ἀληθὲς τὴν ἀθανασίαν αὐτῆς ἀσφαλίσασθαι. εἰ γὰρ ὀρώμεν τὴν ψυχὴν τοῖς σώμασι ζωὴν ἐπιφέρειν, δῆλον ὡς οὐκ ἂν τοῦ- 20 ναντίον αὐτῇ, τὸν θάνατον, οὔτε τοῖς σώμασι, οἷς ἂν ἐπέλθοι, ἐπαγάγοι ποτὲ οὔτε πολλῷ ἤττον αὐτὴ ἐπιδέξαιτο ἢ γε ζωοποιούσα τὰ ἄζωα, ὡς εἶναι αὐτὴν φανερώς ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον. ἔστι δὲ γε τοιοῦτος ὁ συλλογισμὸς ὡς ἐν βραχεῖ. ἃ τῶν εἰδῶν αὐτῶν οὕτως ἐχυτά τισιν ἐπιφέρει, ὡς μηδέποτε τὰναντία ἐπιφέρειν, ἀεὶ τοιαῦτά ἐστιν. ἢ δὲ ψυχὴ οὕτως ἐπιφέρει ζωὴν 25 τῷ σώματι, ὡς μηδέποτε αὐτῷ τούναντίον θάνατον ἐπιφέρειν. ἢ ψυχὴ ἄρα ἀεὶ ζωὴ τε ἐστὶ καὶ ἀεὶ ζωῆς, οὐδέποτε θανάτου μετέχει, ὡσπερ καὶ ἡ V 57^v τριάς ἀεὶ περιττοῦ καὶ οὐδέποτε ἀρτίου μετέχει, τῶν ἃ ἂν κατάσχοι οὐ μόνον τριῶν, ἀλλὰ καὶ περιττῶν ἀεὶ ὄντων. καὶ ἄλλως ἢ ψυχὴ, ᾧ ἂν παρῆ, ζωὴν τούτῳ ἐπιφέρει. πᾶν δ' ὃ ἂν τινί τι ἐπιφέρει, ἀδεκτόν ἐστι τοῦ ἐναν- 30 τίου αὐτῷ. ἢ ψυχὴ ἄρα ἀδεκτός ἐστι τοῦ τῇ ζωῇ ἐναντίου. τοῦτο δ' ἐστὶ θάνατος. ἢ ψυχὴ ἄρα ἀθάνατος καὶ ἀνώλεθρος. καὶ πρὸς τούτοις δέ, ἐπεὶ ἢ ψυχὴ τῶν εἰδῶν ἐκείνων δέδεικται οὔσα, ὧν μετοχῇ τᾶλλα τὴν αὐτῶν τούτων ἐπωνυμίαν ἔχει — τῶν δὲ τοιούτων εἰδῶν οὐδὲν οὐδέποτ' ἂν τούναντίου μετάσχοι· τὸ γὰρ μέγεθος οὐκ ἂν ποτε γένοιτο σμικρότης — δῆλον ὡς ἢ 35 ψυχὴ ζωὴ γε οὔσα οὐκ ἂν ποτε θάνατον τὸ ζωῇ ἐναντίον δέξαιτο.

11 Οὔτοι συλλογισμοὶ μὲν εἰσι — καὶ γὰρ μεταξὺ ἀνεμνήσθην, οἷς αὐτὸν U 69 ὁ κατήγορος ἔλεγε μηδὲν ποτε συλλογισμοῦ ἐχόμενον εἶπεῖν — διὰ πλείστων τε καὶ καλλίστων ἀπειργασμένοι λόγων τε καὶ προσυλλογισμῶν καὶ προτά-

1/2 χιῶν — ἐναντίου U^x in marg. B V M Z in textu | 32/36 καὶ πρὸ — δέξαιτο U^x in marg. B V M Z in textu | 37 οὗτος συλλογισμὸς U | ἐστὶ U εἰσι U^x | 39 ἀπειργασμένοι B V]. U^x corr. ex ἀπειργασμένος

secum habent. Etenim quae ternarii idea participant, haec non solum tria, sed etiam imparia necessario sunt et nunquam paris formam, quae contraria est, sortiuntur.

His itaque distributis subiungit oportere intellegi animam non modo **10**
5 ut formam sive ideam simplicem vitamque simplicem, cui nihil unquam contrarium, unde minuatur vel pereat, accidere possit, sed talem etiam, quae suam ideam iis communicet, quibus se absque ullo contrarii consortio iungit, quae certe eo tendunt, ut animae immortalitas servetur, sive eam per se formam et vitam simplicem tanquam ideam ut caliditatem ac frigiditatem contempleris sive substantiam vita contentam, quem ad modum **10**
 ignis sua essentiali caliditate continetur. Utrumque enim de anima dici rectissime potest. Nam si animam afferre corporibus vitam cernimus, profecto manifestum est eam contrarium vitae, hoc est mortem, neque iis, quae subierit, corporibus afferre neque, quod absurdus esset, eam excipere. **16**
 Itaque relinqui, ut incorruptibilis immortalisque sit. Colligi etiam id syllogismo potest hoc modo. Formas, quae ita applicantur subiecto, ut nunquam illi contrarium afferant, semper easdem manere necesse est. Atqui anima ita corpori applicatur, ut vitae, qua corpus afficit, contrarium, hoc est mortem, nunquam afferat. Animam igitur semper vitam semperque vitae **20**
 nunquam mortis participem esse oportet, quem ad modum ternarius imparis semper, paris nunquam particeps est, cum ea, quae complectitur, non modo tria, sed etiam imparia sint. Item quidquid alicui rei aliquid affert, ipsam, cui affert, rem praecedens, contrarii eius, quod affert, impatiens est. At anima corpori, quod natura praecedat, vitam affert. Impatiens igitur **26**
 contrarii eius est. Id autem esse mortem constat. Ad haec, cum anima inter formas connumeretur, quarum participatio nomen etiam earundem recipit, nulla autem earum formarum contrarium patiatur, quippe magnitudo nunquam parvitas effici potest, sequitur, ut anima, quae vita est, nunquam mortem patiatur, quae vitae contraria est. Ergo anima corporibus exui **30**
 omnibus inoffensa immortalisque potest.

Hi certe Platonis syllogismi sunt, quem obiurgator noster nunquam **1 1**
 syllogismo usum fuisse affirmat, quia scilicet, quae ipse redigere ad formam nequit, haec sine syllogismo dici existimat. Paulo quidem longius Plato interdum sua protrahit argumenta et quasi praeparat locis, terminis, pro- **35**
 positionibus, syllogismis praevisis, quod demonstraturus est, antequam inferat summae conclusionem, verum tamen nihil sine summo artificio exquisitissimisque rationibus loquitur. Quin etiam ex similitudine, quam anima cum substantia magis quam cum generatione habet, immortalem esse pulcherrime ostendit. Cum enim, quae propria sunt tum substantiae tum **40**
 generationis, enumerasset et substantiae quidem divinitatem, immortalitatem, intellegibilitatem, indissolubilitatem, uniformitatem, identitatem et perpetuitatem incommutabilem ac perseverantem tribuisset, generationi autem opposita omnia atque hominis constitutionem divisisset in animam et corpus,

- σεων και δια μακροῦ συμπεπερασμένοι οἷα και τὰ Πλάτωνος πάντα, τὸν κατήγορον δὲ λανθάνοντα. και μὴν κάκ τῆς ψυχῆς πρὸς οὐσίαν μᾶλλον ἢ γένεσιν ὁμοιώσεως ἀριστα τὴν ἀθανασίαν αὐτῆς ἀποδείκνυσι. τὰ γὰρ ἐκάστου παραδοῦς ἴδια, και τῆς μὲν οὐσίας τὸ θεῖον, τὸ ἀθάνατον, τὸ νοητόν, τὸ ἀδιάλυτον, τὸ μονοειδές, τὸ αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ και ὡσαύτως ἔχον ἑαυτῶ, 5 τῆς δὲ γενέσεως τάντικείμενα πάντα, τὴν τε ἀνθρώπου σύστασιν εἰς ψυχὴν και σῶμα διελῶν, εἶτα ζητήσας εἰ ἡ ψυχὴ μᾶλλον ἢ τὸ σῶμα ἔοικε τῇ
- B 45^v** οὐσίᾳ και τοῖς ἀδιαλύτοις, και διὰ τριῶν ἐπιχειρημάτων συλλογιστικῶν, οὐκ ἀσυλλογίστων ὡς οἱ παραπαίοντες ὄνειροπολοῦσι, τῶ ἀοράτῳ, τῶ διανοητικῶ αὐτῆς και τῶ τοῦ σώματος ἀρχεῖν μέσοις ἐν συλλογισμοῖς ὄροις τὴν ψυχὴν 10 ὁμοιοτέραν ἐκείνοις ἢ τὸ σῶμα δεῖξας εἶναι, συμπεραίνει τὴν ψυχὴν μᾶλλον ἢ τὸ σῶμα ἀδιάλυτον εἶναι και πολυχρονιωτέραν τοῦ σώματος. ἐπεὶ δὲ πολλὰ τῶν σωμάτων ὁρῶνται ἢ τῶ χαριέντως ἔχειν ἢ τῶ τεταριχεῦσθαι ὡς παρ'
- V 58** Αἰγυπτίοις ἀμήχανον ἕσον διαμένοντα χρόνον και μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀποχώρησιν, πολλῶ μᾶλλον τὴν ψυχὴν και μάλιστα καθαρὰν ἐξιοῦσαν κηλίδων 15 μετὰ τὴν τοῦ σώματος ἐπιδιαμένειν φθορὰν εἰς τὸ θεῖον τε και ἀθάνατον και φρόνιμον ἀπαλλάττεσθαι. οἱ ἀφικομένη αὐτῇ ὑπάρχειν εὐδαίμονι εἶναι.
- 12** Οὐ μὴν ἀλλὰ και τῶ ἀπ' ἀκινήτου αἰτίου πανταχοῦ παράγειν αὐτὴν
- B 46^v** και τούτῳ αἰδίον αὐτῆς και ἀθάνατον παρίστησι τὴν οὐσίαν. πᾶν γὰρ τὸ
- U 69^v** ἀπ' ἀκινήτου αἰτίου προσεχῶς παραγόμενον ἀμετάβλητον ἔχειν τὴν ὑπαρξιν 20 αὐτός τε και οἱ περὶ αὐτὸν τίθενται. »δι' ἐμοῦ γὰρ γενομένα θεοῖς ἰσάζοιτ' ἄνα, ὁ δημιουργὸς αὐτῶ λέγει. τό τε ἀνάπαλιν ἀπὸ κινουμένης
- B 47** αἰτίας γινόμενον μεταβλητὸν τὴν οὐσίαν εἶναι χρῆναι. τὸ γὰρ ἀκίνητον οὐ διὰ κινήσεως, ἀλλ' αὐτῶ τῶ εἶναι ποιοῦν σύνδρομον ἔχειν τὸ ἑαυτοῦ εἶναι τὸ ἀπ' αὐτοῦ παραγόμενον. και διὰ τοῦτο αἰεὶ τε αὐτὸ παράγειν, αἰεὶ γε 25 αὐτὸ ὄν, τό τε παραγόμενον αἰεὶ εἶναι, αἰεὶ γε τοῦ παράγοντος ὄντος. κἂν τῶ δεκάτῳ δὲ τῶν Πολιτειῶν λαβῶν ἀγαθὸν τι και καλὸν εἶναι ἐκάστου, και σωστικὸν μὲν εἶναι τᾶγαθὸν ἐκείνου οὐ ἂν ἐστὶν ἀγαθόν, τὸ δὲ κακὸν φθαρτικόν, ὡς τὴν μὲν νόσον οὔσαν τῶ σώματι φθαρτικόν, σωστικὸν δὲ αὐτὴν ὑγιειαν, ἔτι τε ἕκαστον ὑπὸ τοῦ ἰδίου, οὐχ ὑπὸ ἀλλοτρίου κακοῦ 30 φθείρεσθαι — ἢ γὰρ σιτίων πονηρία εἶτε παλαιότης εἶτε σαπρότης εἶτε ἠτισοῦν οὔσα οὐκ ἀπόλλυσι τὸ σῶμα, εἰ μὴ αὐτῶ τὴν αὐτῶν κακίαν τε και πονηρίαν νόσον οὔσαν ἐμποιήσειεν — ἐπόμενον ἔσχε τὸ μὴ εἶναι τοῦ πεφυκότος ἄλλυσθαι, ὁ κακόν τι ἔχον, ὁ ποιεῖ αὐτὸ μοχθηρόν, οὐ λύεται οὐδὲ ἀπόλλυται ὑπ' αὐτοῦ. 35
- 13** Ὡν ὑποτεθέντων και τὴν ψυχὴν ἔχειν μὲν τι, ὁ ποιεῖ αὐτὴν κακὴν. ἀδικία γὰρ και ἀκολασία και δειλία και ἀμαθία κακὴν αὐτὴν ποιεῖ. διαλύει δὲ αὐτὴν και ἀπόλλυσι τούτων οὐδέν, ὡς μηκέτι ψυχὴν εἶναι, ὡσπερ
- V 58^r** σῶμα ἢ σώματος πονηρία νόσος οὔσα τήκει και διόλλυσι και ἄγει εἰς τὴν μηδὲ σῶμα εἶναι. οὐ μὴν οὐδέν τὴν σώματος πονηρίαν ἀλλότριον κακὸν 40 οὔσαν φθείρειν αὐτὴν, εἰ μὴ τὴν αὐτῆς αὐτῇ ἐμποιεῖ πονηρίαν. οὐτ' ἄρα οὔτε πυρετόν οὔτε νόσον οὐτ' αὐτὴν σφαγὴν ἢ εἰς μικρότατα τοῦ ὄλου σώματος κατατομήν τὴν ψυχὴν ἀπολλύναι και διαλύειν δύνασθαι. ἢ γὰρ ἂν

tandem quaerit, utrum similior anima quam corpus substantiae rebusque indissolubilibus sit, ac tribus mediis similiorem esse animam ratiocinatur, hoc est invisibili, intellectivo, imperio in corpus, et ob eam rem corpore diuturniorem constantioremque ostendit. Quem locum Aristoteles imitatus secundo libro de Anima, quid anima sit, per divisionem perquirat atque definit.

Adde quod, cum animam Plato ab immovibili causa produci affirmet, hinc etiam substantiam eius immortalem esse demonstrat. Quicquid enim primo ab immovibili causa provenit, incommutabilem habere essentiam testatur. Sic enim apud eum creator loquitur: »Quae a me ipso facta sunt, deorum vitam possunt aequare.« Contra vero, quod a causa mobili est, id mutabile esse necesse est. Quod enim immovibile est, non per motum, sed suo esse id agit atque ita, quod producit, sibi familiarius habet et naturam alteram quasi comitem constituit. Unde fit, ut semper illud producat, cum semper sit ipsum, et quod producit, semper sit, cum semper sit, quod producit. Decimo etiam de Re publica libro habetur uniuscuiusque rei tum bonum esse tum malum, ac bonum quidem servare, malum vero corrumpere eam rem, cui utrumque tribuitur, quippe morbum, qui malum corporis est, corpus corrumpere, sanitatem, quae bonum est, servare, tum unamquamque rem suo, non alieno malo interire. Cibi enim vitium nequaquam corpus perimere, nisi morbum in eo contraxerit, quod ipsius malum est. Atque ita colligit minime id numerari debere inter ea, quae pereunt, quod malum habens, quo depravetur, non dissolvitur ab eo neque interit.

Quibus ita positis animam dicit habere aliquid mali, quo depravetur, utpote iniuriam, intemperantiam, avaritiam, inscitiam et reliqua huiusmodi vitia, quae depravare quidem animam possunt, non tamen dissolvere eam atque perimere ita, ut anima non sit, quem ad modum morbus, qui malum corporis est, male corpus allicit demumque exstinguit, ita ut corpus praeterea non sit. Nec vero corporis morbo, quod malum alienum est, perire, inquit, animam posse, quando ne depravari quidem nisi suo vitio potest. Ergo non febre, non dolore, non ipso corporis interitu animam posse

1 συμπερασμένος U | 2 λανθάνοντα] U *add.* B V M Z *om.* μη δυνάμενον συνιέναι τῶν γε τοιούτων. ἀεὶ γὰρ οὐδὲ κατὰ τὴν ἕξιν ἐκείνου τῶν γε λόγων οἱ τοιοῦτοι | 7 μᾶλλον V M] U *om.* B² *suprascripsit* | 17 *Apud* U *et* B *post* εἶναι *textus* 3 *μηχανῶν exstat, cuius initium* (εἰ γε μὴ ἔτι καθάρσεως δέοιτο, καὶ ἕτερα εἴτε λογικῶν ὡς ἐν αὐτοῖς ἔτι βέλτιον βιωσομένη εἴτε καὶ ἀλόγων σώματα ζῶντων ποινῆς εἴνεκα μεταμειψομένη) B² *delevit et reliquit* (τὴν εἰς ἀλόγων --- πολλαχοῦ κατεσκευάσεν) *in posterum locum* (cap. 8, 23) *reiecit.* B² *in marg.* μετάβηθι ἐπὶ σημείον. τὰ γὰρ μεταξὺ μετατέθειται. *Item* U^x ταῦτα ἄχρι τοῦ σημείου τοῦδε τέτακται, ἔσχατον τῶν περὶ ψυχῆς λόγων ἀπάντων. *Quae praecepta* V, *qui totum* B *sequitur, observavit.* | 160,26—162,18 *κάν τῶ δεκάτῳ --- εἴη* U^x *in marg.* B V M Z *in textu.* | 28 *ἄν om.* U | *ἐστὶν ἀγαθόν* U B *εἴη σωστικόν* V

21 Plat. Tim. 41 c. | 27 cf. Plat. Pol. X. 609 b—611 a.

καὶ μοχθηρότερα καὶ ἀνοσιωτέρα αὐτὴ αὐτῆς ἐγίνετο, εἴ ἢ σώματος νόσος ἢ θάνατος καὶ αὐτὴν ἐφθίρει. τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἂν φαίη, »ὡς τῶν ἀποθνήσκοντων ἀδικώτεραι αἱ ψυχαὶ διὰ τὸν θάνατον γίνονται. εἴ γὰρ τοῦτο ἦν, πρῶτον μὲν αὐτὴ ἐκείνη ἢ ἀδικία ἦν ἂν θανάσιμος οὔσα τῷ ἔχοντι ὡσπερ ἢ νόσος καὶ οὐκ ἂν ἦν πάνδεινον ἢ ἀδικία θανάσιμος οὔσα τῷ λαμβάνοντι — 5
 »ἦν γὰρ ἂν ἀπαλλαγὴ κακῶν« — ἔπειτα καὶ ὑπ' αὐτῆς ἐκείνης ἀποκτεινύσης
 B 47^v τῆ ἑαυτῆς φύσει ἀποθνήσκειεν ἂν οἱ λαμβάνοντες αὐτήν, οἱ μὲν μάλιστα θᾶττον, οἱ δ' ἤττον σχολαιότερον, ἀλλὰ μὴ ὡσπερ νῦν ὑπ' ἄλλων δίκην διὰ ταύτην ἐπιτιθέντων ἀποθνήσκουσιν οἱ ἄδικοι. εἴ οὖν μήτε ὑπὸ ἄλλοτρίου κακοῦ ἢ ψυχῆ φθείρεται, ὡσπερ οὐδ' ἄλλο τι τῶν ὄντων τῷ ἑτέρου 10 ὀλέθρῳ ἀπόλλυται, μήτε ἢ οἰκεία πονηρία καὶ τὸ οἰκεῖον κακὸν ἱκανὸν ἀποκτεῖναι καὶ ἀπολέσαι ψυχὴν, ἀεὶ ἂν εἴη μὴ ὑπ' οὐδενὸς ἀπολλυμένη κακοῦ οὔτε οἰκείου οὔτε ἄλλοτρίου. ἀεὶ δὲ οὔσα καὶ ἀθάνατος ἂν εἴη.

14 Ἐν γε μὴν τῷ Τιμαίῳ τελεώτατα τό τε ὑπὸ θεοῦ παραχθῆναι καὶ τὴν τοῦ παντός καὶ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν τὸν τε περὶ οὐσίας αὐτῆς καὶ 15 δυνάμεως καὶ ἐνεργείας ἀποδίδωσιν λόγον τοῖς τὸ βάθος τῶν ἐκεῖ νοημάτων ἢ εὐφυΐα ἰδίᾳ ἢ εὐπορία βιβλίων τῶν ἐξηγησαμένων τὰ Πλάτωνος περιλαβεῖν δυναμένοις, τὴν γὰρ τοῦ παντός ψυχὴν, ἵνα μὴ δόξη τισὶν ἐγκλημα τοῦτο Πλάτωνος εἶναι, καὶ Ἀριστοτέλης δέχεται, ζῶον λέγων τὸν οὐρανὸν καὶ ἔμψυχον καὶ σῶμα θεῖον, ὡς ἀνωτέρω ἐδειξάμεν. καὶ Θεόφραστος, ὁ τῶν αὐτοῦ 20 ἀκροατῶν γνησιώτατος, ἀρχὴν τε κινήσεως τὴν ψυχὴν καὶ τὸν οὐρανὸν ἔμψυχον ἐν τοῖς περὶ Οὐρανοῦ τίθεται λέγων· »εἰ γὰρ θεῖος ἐστὶ καὶ τὴν ἀρίστην ἔχει διαγωγὴν, ἔμψυχός ἐστιν. οὐδὲν γὰρ τίμιον ἄνευ ψυχῆς.« τὴν τοίνυν αὐτῆς ἐκ θεοῦ πρόοδον καὶ τὴν οὐσίαν ἀποδιδούς Πλάτων· »ἐκ τῆς ταύτου, φησί, καὶ θατέρου φύσεως καὶ τῆς μεριστῆς καὶ ἀμερίστου φύσεως 25 αὐτὴν ὁ ξυριστὰς ξυνέστησε,« ἅτε τῶν μὲν αἰσθητῶν καὶ ὑλικῶν τούτων, ὧν ἢ διαίρεσις καὶ τὸ θάτερον μεριστὸν οἰκεῖον, πολλῶ τῷ μέτρῳ ὑπερέχουσαν, τῶν δὲ νοητῶν καὶ ἀύλων οὐσιῶν, οἷς τὸ ταῦτόν καὶ ἀμέριστον, ἀρμόζει ὑφειμένην. τοῦ γὰρ παντός ἐκ νοῦ καὶ ψυχῆς καὶ σώματος συμπληρουμένου μέσσην τὴν ψυχὴν εἶναι, οὔτε ὡς τὰ σώματα μεριστὴν, οὔτε δὲ 80 ἀμερῆ ὡς τὰ νοερά μὴ τὸ ἀπλούστατον οὔσαν, ἀλλὰ καὶ πλῆθος τι δυνάμεων ἐν αὐτῇ ἔχουσαν, καὶ οὔτε ὡς τὰ αἰσθητὰ γενητὴν καὶ κατὰ χρόνον γενητὰ ὄντα καὶ φθαρτά, οὔτε ὡς τὰ νοητὰ ἀγένητον, αἰώνια ὄντα καὶ πᾶν ἅμα τὸ εἶναι αὐτῶν ἐμπεριειλημμένον ἔχοντα.

15 Ἄλλ' ἀγένητον μὲν κατὰ χρόνον καὶ ἀνώλεθρον τῆ γε οὐσία καὶ πη 85 διὰ τοῦτο αἰώνιον, τὰς μέντοι ἐνεργείας ἐν χρόνῳ ποιουμένην, ὡς ἐν Φαίδρῳ Σωκράτης ἐνθουσιάζων φησί. τῆ γε μὴν αἰτία καὶ τῆ κατ' οὐσίαν ἀπὸ τῶν
 B 48 νοητῶν αἰτίων προόδῳ, ὃ καὶ ταῖς νοηταῖς οὐσίαις κοινόν ἐστι, γενητὴν· ἰδίᾳ δὲ καὶ τῷ μὴ ὄλην ἅμα τὴν τοῦ ὄντος ἀπειρίαν ἔχειν ὡς τὰ νοητὰ καὶ αἰώνια, ἀλλ' ἐπινάουσαν ἀεὶ δέχεσθαι, ἦν καὶ »ἐπισκευαστὴν ἀθανασίαν« 40 ἐν Πολιτικῷ αὐτὸς Πλάτων καλεῖ. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ σωματοειδοῦς γενητόν φησι τὸ ἀεὶ γινόμενον καὶ τὴν ἀπειρίαν τοῦ εἶναι δύναμιν ἀεὶ δεχόμενον, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν φησὶ γενητὴν, ἐπεὶπερ οὐχ ἅμα τὴν ὄλην τοῦ ὄντος

vitari, nedum interire. Quis enim deteriorem factam esse animam vel morbo vel morte dicat, cum contra videamus corrigi potius atque emendari hominum mores morbis et cruciatibus corporum? Quodsi anima nec alieno malo interit, quod commune omnium est, neque suo, semper sit
5 necesse est. Quod autem semper est, immortale est. Animam igitur immortalem esse manifestum est.

In Timaeo quoque diffusius explicatur productam a deo animam esse, 14
tum nostram tum mundi universi, substantiaeque et virtutis eius ratio redditur. Qui locus etsi non facile percipitur, tamen ingenii bonitate et
10 ope scriptorum, qui libros Platonis exposuere, satis intellegi potest. Verum ne quis Platonis hoc esse proprium crimen existimet, quod caelum et universum mundum animatum atque animal esse posuerit, Aristotelem quoque idem sensisse et superius dixi et nunc repeto. Dicit enim caelum animatum esse et animam et corpus divinum. Theophrastus quoque, no-
15 bilissimus Aristotelis discipulus, animam esse principium motus et caelum esse animatum in libro, quem de Caelo edidit, scribit his verbis: »Nam si divinum est et optime degit, animatum est. Nihil enim praeclarum esse sine anima potest.« Plato igitur, cum substantiam atque originem animae a deo esse commemorat: »Ex eiusdem, inquit, et alterius et ex dividua
20 individuaeque natura constituit eam, qui constituit.« Quae certe ita dicit, quoniam rebus sensibilibus ac materialibus, quibus et alterum et dividuum ceteraque huiusmodi competant, longe superior anima est, intellegibilibus vero et immaterialibus substantiis, quibus idem et individuum conveniunt, inferior. Cum enim universum hoc in mentem, animam ac corpus distri-
25 buatur, medium animae tribuit locum, ut neque instar corporum divisibilis sit neque instar intellectualium substantiarum indivisibilis, quando non simplicissima est, sed varias continet virtutes, et neque generabilis est modo sensibilium, quae in tempore generabilia et corruptibilia sunt, neque ingenerabilis modo intellegibilium, quae sempiterna sunt et intra se totum
80 suum esse omnino complectuntur.

Verum ingenerata et ingenerabilis tempore et incorruptibilis sua 15
quidem substantia est ideoque quodam modo aeterna, cum tamen suas operationes in tempore agat, quem ad modum Socrates in Phaedro quasi numine quodam, ut Plato inquit, afflatus eloquitur. Causa tamen substan-
85 tialique ab intellegibilibus causis ortu genitam et generabilem esse, quod omnium intellegibilium commune est; sed proprium animae, quod infinitudinem entis haud universam complectitur, sicuti intellegibiles sempiternaeque substantiae faciunt, sed subinde manantem recipit semper, quam Plato ipse in Politico »adventitiam immortalitatem« appellat. Ut enim na-
40 turam corpoream generabilem dicit, quod semper gignitur et subinde

4/6 ὡςπερ — ἔπειτα οὖν. U | 89 τῷ U V τὸ B M | 88 ἀγέννητον] ἀγέννητα *codd.*

2 Plat. Pol. X. 610 c. | 6 Plat. Pol. X. 610 d. | 22 Theophr. De Caelo. | 24 cf. Plat. Tim. 34 b—35 b. | 40 Plat. Polit. 270 a.

ἀπειρίαν δέξασθαι δύναται, ἀλλ' αὐτὴν δέχεται αἰεὶ ἐπινάουσαν. καὶ ὥσπερ τὸ σῶμα πεπερασμένον ὄν καὶ ὁ οὐρανὸς ὅλος ὅμως κινεῖται καὶ κατ' αὐτὸν Ἀριστοτέλην ἐπ' ἀπειρον, αἰεὶ δῆπου λαμβάνων τὴν τοῦ αἰεὶ κινεῖσθαι δύνα-
 V 59^v μιν, ἀλλ' οὐχ ἅμα τὴν ἀπειρον δύναμιν ἔχων, οὕτω καὶ ψυχὴ μεταβατικῶς
 U 70^v ἐνεργοῦσα καὶ κατὰ προβολὴν ἄλλων καὶ ἄλλων ἄλλοτε λόγων χρόνου τε 5
 μετέχει. πᾶσα γὰρ μεταβατικὴ κίνησις συνεζευγμένον ἔχει τὸν χρόνον καὶ
 οὐχ ἅμα πᾶσαν τὴν ἀπειρον δύναμιν, ἀφ' ἧς αἰεὶ ἐνεργεῖ, ἔχει, ἀλλ' αἰεὶ
 αὐτὴν δέχεται. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ αἰεὶ ὡσαύτως, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως ἐνεργεῖ.
 ἢ οὖν τοιαύτη ἐστὶ, λέγεται τε καὶ ἐστὶ γενητή.

16 Τί οὖν ἐν τούτοις πρὸς θεοῦ μυθικόν, τί πλασματώδες εὐροὶ τις ἂν 10
 ὡς ὁ ἐγκαλῶν φάσκει; μᾶλλον δὲ τί μὴ σοφώτατα, τί μὴ ἄριστα εἰρημένον
 ὡς γε Ἀριστοτέλει παραβαλεῖν καὶ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ἀφορῶντα δόξας
 τοῖσδε τοῖς λόγοις ἐνεστίν; εἴρηκα γὰρ καὶ πολλάκις ταῦτά λέγω· Ἑλληνα
 Ἑλλησι καὶ Πλάτωνα Ἀριστοτέλει, ἄμφω τῆς ἡμετέρας πίστεως ἄλλοτρίω,
 παραβλητέον, μᾶλλον γε μὴν Πλάτωνα ἐν τισὶ συμφωνοῦντα ἡμῖν δεικτέον, 15
 οὐ γὰρ δὴ ἐν πᾶσιν. αὐτίκα ἐνταῦθα τό τε περὶ ψυχῶν προὑπάρξεως τό τε
 τῆς ἀστρων τε καὶ οὐρανοῦ ἐμψυχώσεως δόγμα ἡμῶν γε ἄλλότριον, Ἑλλησιν
 ὡς μάλιστα τιμώμενον, καὶ Ἀριστοτέλει γε αὐτῷ οὐ τὸ δεύτερον μόνον,
 περὶ οὗ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον, ἀκόλουθα ἑαυτῷ
 ἅτε ἐπιστήμονι λέγειν ὑποτιθεμένοις. εἰ γὰρ ἀληθῶς ὑπ' Ἀριστοτέλους 20
 ἀποδεικνύεται πᾶν ἀφθαρτον καὶ ἀγέννητον εἶναι, — ἀφθαρτον δὲ αὐτὸν βούλει
 τὴν ψυχὴν τίθεσθαι· οὐ γὰρ ἂν ἔγωγε καταψηφισαίμην αὐτοῦ τοῦναντίον,
 εἰ καὶ μὴ οἱ τυχόντες ἄνδρες Ἑλλήνων τε καὶ τῶν διδασκάλων τῆς ἐκ-
 κλησίας θνητότητα ψυχῆς αὐτῷ ἐγκαλοῦσι — καὶ ἀγέννητον ἂν αὐτὴν εἴποι
 καὶ πολὺ προτέραν παντὸς σώματος. λέγει δὲ διαρρήδην κἂν τοῖς περὶ 25
 Ζῳῶν γενέσεως θύραθεν τε καὶ ὕστερον ἐπεισιέναι τὸν νοῦν. ὥστε τούτων
 ἑκάτερος πρὸ τοῦ σώματος εἶναι τὴν ψυχὴν ἄλλως ἢ ὡς ἡμεῖς τίθεται.
 ἀλλὰ τὴν μὲν μέθοδον καὶ ἀγωγὴν τοῦ Πλατωνικοῦ λόγου, ἢ ἐκ τοῦ τῆς
 V 60 κινήσεως λόγου τὴν ψυχῆς ἀθανασίαν παρίστησιν, ἱκανῶς ὡς οἴομαι ἔγνωτε.

17 Εἰ δὲ τις τὰ περὶ ἀριθμῶν καὶ ἀναλογιῶν καὶ μεσοτήτων κύκλων 30
 τε καὶ εὐθειῶν εἰρημένα ἐπιτιμῶν Πλάτωνι, καὶ εἴτε μαθηματικὴν εἴτε
 φυσικὴν λαμβάνοι γραμμὴν, ἄτοπὰ τινὰ αὐτῷ ἐπιφέροι, μέγεθος τε τὴν
 ψυχὴν αὐτὸν τίθεσθαι διὰ τὴν τοῦ κύκλου παράληψιν οἴοιτο τὰ Ἀριστο-
 τέλους παρακούων, αὐτοῦ μὲν οὐ τὴν δύναμιν, οὐ τὴν ἀλήθειαν ἀγνοοῦντος
 τῶν λόγων καὶ τὰ ἐκ τούτων ὑπονοούμενα, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον μόνον 35
 ἐλέγχοντος, ὡς τοῖς εὐγνωμονέστερον αὐτοῦ ἀκηκοῦσι δοκεῖ, ἀλλ' ἴστω ὅ
 γε τοιοῦτος, ὡς οὐχ οὕτω γέγονεν Ἀριστοτέλης βραδύνους οὐδ' οὕτω τῶν
 ἄλλων ὁμιλητῶν Πλάτωνος ἀφυέστερος, ὡς ἂν ἐκεῖνοι τοσοῦτοι ὄντες συνῆκάν
 τε καὶ ἀνέκριναν αὐτὸς ἀγνοῆσαι. ἀλλὰ τὰ ῥήματα μόνον, ὧν τὴν κεκρυμ-
 μένην διάνοιαν ἔστεργεν, εἰδὼς μὴ συμβαίνειν οἰκείως τοῖς λεγομένοις, εἴ 40
 τις αὐτὰ πρὸς τὴν κοινὴν χρῆσιν τε καὶ συνήθειαν ἐκλαμβάνει, ταῦτα ἐλέγχει
 καὶ πρὸς ταῦτα ἐνίσταται ἀσφαλιζόμενος τοὺς ἀκροατάς, ἵνα μὴ πρὸς τὸ
 φαινόμενον αὐτὰ μόνον ἐκλαμβάνοντες ἀποπλανῶνται τῆς ἀληθείας, ὥσπερ

infinitam essendi potentiam recipit, sic animam generabilem dicit, quod non simul totam infinitudinem entis possit accipere, sed subinde manantem recipiat semper. Et quem ad modum corpus caelumque universum, quamquam finitum, tamen movetur auctore etiam Aristotele in infinitum a
 5 primo semper potentiam, qua semper moveatur, recipiens nec simul infinitam complectens potentiam, sic anima, cum per transitum operetur et varia promens alias aliter agat, idcirco temporis particeps est. Omnis enim transitivus motus tempus sibi habet adnexum nec universam complectitur infinitam potentiam, a qua semper operatur, sed subinde eam
 10 recipit semper. Quocirca non semper eodem modo, sed alias aliter agit. Quatenus igitur talis anima est, generata sive generabilis et nuncupatur et est.

Quid igitur per deum immortalem fabulae, quid figmenti in his dictis 16
 Platonis animadvertimus, ut adversarius obstrepat? Vel potius quid non optime et sapientissime dictum, si eum cum Aristotele ceterisque gentilibus
 15 contulerimus? Nam, quod saepe dixi, Platonem illis dumtaxat comparamus, non cum fide et religione Christiana conferendum censemus, quamquam cum nostris plerumque conveniat magis quam Aristoteles, etsi in plerisque etiam discrepet. Quippe de animarum praesistentia eius opinio a nostra fide prorsus aliena est, quamquam a ceteris gentilibus atque ipso Aristotele
 20 teneri oporteat. Etenim si omne, quod incorruptibile est, ut ipse etiam Aristoteles demonstrat, id etiam ingenitum esse oportet — incorruptibilem autem mentem hominis esse Aristoteles existimat; malo enim ita de eo sentire quam eos sequi, qui contrarium de illo sentiunt et eum affirmant mortalem animam opinatum fuisse, quamquam illi sunt partim gentiles,
 25 partim nostrae religionis viri — ergo si incorruptibilem, profecto etiam ingenitam esse animam fateatur, necesse est. Eodem pertinere videtur, quod in libro de Generatione animalium dixit mentem de foris posteriusque supervenire. Uterque igitur prius animam esse, quam corpus generetur, cuius anima est, existimat contra Christianorum opiniones. Sed viam ac
 30 modum Platonis, quibus ex ratione motus ad ostendendam animae immortalitatem usus est, iam vidimus.

Nunc videamus, si quis reprehendat, quae numeris, proportionibus, 17
 medietatibus, circulis, rectis lineis Plato animae tribuit, et sive naturalem sive mathematicam sumpserit lineam, improbet atque etiam magnitudinem
 35 animae propter circulum statuere eum existimet. Quae scilicet ab Aristotele disputantur adversus Platonem. Quodsi quis talis est, velim animadvertat non ita Aristotelem reliquis Platonis auditoribus ingenio tardio-

4 μεταβατικῶς U B V μεταβολικῶς M | 10/29 τί οὖν ἐν — ἔγνωτε U om. B² in marg. V M Z in textu | 10 τί B² V τὸ M | 11 σοφώτατα B² V σοφώτατον M | 12 ὡς γε B² V ὡστε M | ἀφορῶντα B² V ἀφορῶντας M | 15 Πλάτωνα B² V Πλάτων M | 154, 87 — 156, 22 ὡς οὐχ οὕτως — λέξεων U om. B² in marg. V M Z in textu, quo loco U B πάντα τε ταῦτα ῥᾶστα ὑπὸ τῶν Πλατωνικῶν λυεῖσθαι, καὶ πολλοὺς ἐν αὐτοῖς | 40 οἰκείως B² V οἰκεία M

ἂν εἴ τις καὶ αὐτὸν Ἀριστοτέλην ἐλέγχοι ζῶον ἀτίδιον λέγοντα τὸν θεὸν ἢ
 σπέρμα ἢ γένεσιν ἢ δύναμιν ἢ οὐσίαν ἢ εἶδος ἢ ἐνέργειαν καὶ ὅσα ἄλλα
 τοιαῦτα τῆς θείας ἀπάδοντα φύσεως οὐκ ὀλίγον, ἵνα δηλαδὴ μή τις ἀσκέπ-
 τως πᾶν τὸ τῶν λέξεων τούτων σημαίνοντεν τε καὶ ἀτελὲς ἐπ' ἐκείνην
 μεταφέρῃ τὴν ἄυλον φύσιν καὶ ἀπλουστάτην. καίτοι οὔτε ταῦτα οὔτ' ἐκεῖνα 5
 ὑπὸ Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος εἴρηται ἄνευ λόγου. ἔστι μέντοι καὶ πρὸς
 ἐκεῖνα καὶ ταῦτα ἐνστήναι, εἴ τις βούλοιο τοὺς ἀκροατὰς ἀσφαλίσασθαι, ὡς
 μὴ τῶ τῶν ῥημάτων συνυπάγοιντο ψόφῳ μηδὲ τοῖς φαινομένοις καὶ τῶ
 τῶν λέξεων ἐναπομένοισιν ἀτελεῖ. οὗτοι γε μὴν οὔτε Πλάτωνι ἐγκλητέον
 οὔτε Ἀριστοτέλει οὕτω χρησαμένοις τοῖς λόγοις, καὶ πολλῶ ἤττον τῶ Πλά- 10
V 60^v τῶνι, ὅσῳ καὶ μᾶλλον αὐτῶ διὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην ἐξῆν μετενεγκεῖν
 εἰς ἄλλην τὰ ὀνόματα χρῆσιν, περὶ θείων καὶ νοητῶν καὶ τῶν αἰτίων ἐκεί-
 νων διαλεγομένων. ταῖς γὰρ τοιαύταις οὐσίαις, ὡσπερ οὐκ ἔστι λόγου καὶ
 διαλέξεως χρῆσις, οὕτως οὐδὲ ῥῆμα οὐδέν, οὐδεμία λέξις οἰκείως ἀποδίδοσθαι
 δύναται. ἀλλ' εἴ τι περὶ αὐτῶν ἡμεῖς λέγειν ἐθέλοισιν, ἐκ τῶν ἡμετέρων 15
 καὶ τῶν τῆ φύσει οἰκείων ἡμᾶς ἀνάγκη δανείζεσθαι λέξεις ὡς οἶόν τε προσ-
 φεῖς ταῖς τοιαύταις οὐσίαις, ὅποια εἰσὶν αἱ μαθηματικαὶ ἀπὸ πάσης ὕλης
 ἀφαιροῦσαι καὶ ἐξ ἀφαιρέσεως λαμβανόμεναι. τοῦτ' οὖν εἴ τις οὕτω νομί-
 ζων ἔχειν, εἴτα σοφιστικῶς ἐπιχειρῶν ἀνελεῖν ἐρίζοιο τοῦ σοφοῦ τούτου
 ἀνδρὸς ἀξίωμα, οὐκ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς ἔργον ποιεῖ. 20

18 Παρὰ πάντα δὲ ταῦτα οὐ δεῖ λανθάνειν πολλοὺς ἐν ταῖς τοιαύταις
 τῶν μαθηματικῶν λέξεων ἀπορρήτους περιέχεσθαι λόγους. ὧν δ' ἐπί-
 κρυψιν τοῖς μαθηματικοῖς ὀνόμασιν ὡς παραπετάσμασιν ἐχρήσατο Πλάτων,
 ὡς μύθοις ἄλλοι τῶν παρ' Ἑλλησι θεολόγων καὶ συμβόλοις ἕτεροι τὴν
 αὐτῶν ἐπεκρύψαντο θεολογίαν. οἳ γε μὴν ἡμέτεροι καθηγεμόνες τῆς πί- 25
 στεως πνεύματι θείῳ κεκινημένοι προφήται καὶ πρῶτιστοι θεολόγοι, τίς οὐκ
 οἶδεν, ὅσοις τοιοῦτοις παραπετάσμασι λόγων συμβολικοῖς πρὸς ἐπίκρυψιν
B 48^v τῆς πρώτης ἀληθείας καὶ τῶν ἄλλων θειοτέρων δογμάτων κέχρηται, μόλις
 τὰ θεῖα τοῖς σπουδαιοτέροις ἐνδεικνύμενοι; πλήρης γὰρ ἔστι τῶν γε τοιού-
 των ἡ θεῖα γραφή, ἢ γε ἀρχαιοτέρα, πλήρεις αἱ τῶν προφητῶν βίβλοι 30
 πᾶσαι, πάντα δι' ἀλληγορίας καὶ ὑπονοίας καὶ ἀναγωγικῶν τε καὶ μετα-
 φορικῶν διδάσκουσαι λόγων. καὶ ὅμως εἰ μή τις ἀγνώμων καὶ τῆς ἡμετέρας
 εἴη θρησκείας ἐχθρὸς, ὅς ἂν αὐτοῖς ἐπιτιμήσειε καὶ ὡς μυθικὰ λεγόντων
 καταγελάσειεν, πάντες οἱ ἄλλοι καὶ θαυμάζουσι καὶ σέβονται. καὶ πολλοὺς
 οἳ τε πρὸ Χριστοῦ τῆς θείας γραφῆς ἐξηγηταὶ οἳ τε μετὰ Χριστὸν ἱεροὶ 35
V 61 τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι κατεβάλλοντο πόνους περὶ τὴν ἐκείνων ἀνάπτυξιν.
 οὐ γὰρ Πυθαγόρειοι μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶ πρὸ αὐτῶν οἱ θεῖοι προφήται
 παραπετάσμασι καὶ συμβόλοις τὴν τῶν θείων διδασκαλίαν τοῖς πολλοῖς
 παραδιδόναι εἰώθασιν. καὶ Πλάτων οὖν οὐ Πυθαγόρα μόνον ἐπόμενος, ἀλλὰ
 καὶ Χαλδαίοις καὶ Ἰουδαίοις συμμίξας καὶ τισὶ τῶν ἡμετέρων προφητῶν 40
 συγγενόμενος, οὐκ ὀλίγα τε παρ' αὐτῶν ὠφελῆθεις καὶ παραδεξάμενος, εἴπερ
 τοῖς διδασκάλοις ἡμῶν οὕτω διῖσχυριζομένοις πιστευτέον, μετὰ τῶν ἄλλων
 καὶ τὴν ἐπίκρυψιν τῶν θειοτέρων δογμάτων ἐζήλωσε, τούτου τότε καὶ οὐκ

fuisse, ut quae tam multi intellexerunt tenueruntque et tutati sunt, ea solus vel non intellexerit vel parum probaverit. At certe vir doctus dumtaxat verba, quorum profundior sententiam probabat, ad usum communem vulgaremque reprehendit, ne quod significare primo aspectu videbantur, 5 id ita esse putaretur, quem ad modum si quis nostrum reprehendere velit Aristotelem, quod deum animal dixerit aut genituram, quod ille sperma vocat, generationem aut virtutem, substantiam aut formam, operationem aut aliud huiusmodi, ne quod verba videntur prae se ferre, id parum considerate aliquis sequatur. Sed neque haec sine causa ab Aristotele nec 10 illa sine ratione a Platone dicta sunt. Licet tamen adversus haec et illa obiicere, si quis auditores suos attentiores reddere velit, quomodo aut verborum improprietatem vitare aut sono vocabuli non facile arripi debeant, quamquam nec Aristoteles reprehendendus est nec Plato, eoque minus Plato, quo magis ei licuisse videtur ad alium usum vocabula transferre, cum de 15 rebus intellegibilibus et earum causis ageret. Etenim substantiarum huiusmodi ut nullus sermo est, ita nulla vocabulorum haberi proprietas potest. Sed si nos loqui de illis aliquod conamur, a rebus nostris, hoc est naturae vernaculis verba mutuemur oportet, purioribus tamen, quoad eius fieri potest, quales mathematicae sunt, quae a materia prorsus abstrahuntur. 20 Quod si quis ita esse, ut dicimus, existimat et nihilo minus fallacibus captiosisque rationibus infringere ac debilitare sapientissimi hominis auctoritatem nititur, hic a boni viri officio longissime abest.

Accedit ad haec rerum divinarum decens occultatio, quas Plato verbis 18 mathematicis adumbrare pulcherrime conatur, quem ad modum alios quoque 25 gentiles theologos, fabulis alios, alios aenigmatibus sive allegoriis videmus fecisse. Quid principes nostrae religionis commemorem? Quos quis non videt, quantis verborum velaminibus divinarum rerum praecepta contexerint? Pleni sunt huiusmodi arcanis libri prophetarum, plena vetus omnis scriptura sacra, allegoriis scilicet, suspicionibus, relationibus, translationibus, 30 et tamen nemo hanc nisi impius reprehendit. Nemo doctrinam ita operatam quasi fabellas irridet, sed omnes admirantur, colunt, venerantur. Propter quod plerique sapientissimi viri sanctissimique ecclesiae doctores multum laboris, operae, studii in his exponendis consumpserunt. Sic olim Pythagorei philosophi docere res divinas solebant, sic Plato facere voluit, 35 non modo Pythagoreos et aetatis suae morem secutus, sed etiam Chaldaeos et Iudaeos, quos adierat, et prophetas e nostris aliquos viderat, a quibus pleraque fuerat edoctus, quae eodem ritu tradenda suis hominibus censuit. Credendum est enim doctoribus nostris, qui haec de Platone prodiderunt. Quo pacto igitur, qui Christianam fidem non fecte ac simulate, 40 sed vere constanterque profitetur, haec apud Platonem reprehendat atque irrideat, quae in sua religione magnopere probat et laudat?

5 μεταφέρη B V μεταφέροι M | 7 εκείνα B² V εκείνον M | 18 ταῖς B² V τοῦ M καὶ B² V ὡς M | 156, 25—158, 6 οἱ γὰρ μὴν — θεωρήματα U^x in marg. B V M Z in textu

ἀποτρόπου τοῦ ἔθους ἐπικρατοῦντος. πῶς οὖν ἂν τις Χριστιανὸς ὢν καὶ διὰ τοιούτων λόγων ἠγμένος, ἢ παρὰ τοῖς αὐτοῦ θαυμάζει, τούτων παρὰ τοῖς ἄλλοτρίοις καταγελῶν, εἰ μὴ τις κόθορνος καὶ ἄλλοπρόσαλλος εἴη;

19 Ὡσπερ οὖν ἐκεῖνοι τὰ μέγιστα καὶ θειότατα δι' ἐνδείξεων καὶ λόγων συμβολικῶν παρεδίδουν, οὕτω καὶ Πλάτων ἀλλαχῆ τε κἀνταῦθα πολλά διὰ τῶν αἰνιγμῶν τούτων σεμνά τε καὶ χαρίεντα παραδίδωσι θεωρήματα — ἀριθμοῖς τε γὰρ ἐνταῦθα καὶ σχήμασι χρῆται — τὴν τε κατ' ἀξίαν τὴν τε κατ' ἴσον διανομήν, ὃ δικαιοσύνης ἐξαίρετον ἔργον ἐστὶν ἐν γεωμετρικῇ τε καὶ ἀρμονικῇ μεσότητι ξυνιστάμενον, τὴν τε φιλίαν καὶ κοινωνίαν καὶ τὸ ἰσότητος πάσης πλεονεξίας τε οἰασοῦν ἀποφυγῆς ποιητικὸν ἐν τῇ ἀριθμητικῇ ἀναλογία σωζόμενον, ἐκ ψυχῆς τὴν ἀρχὴν ἐν ἡμῖν γε ἔχειν σημαίνων κακείνη ἐμπεφυκέναι κατὰ τε τούτους τοὺς λόγους ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ξυντε-
B 49 θεῖσθαι ἀγαθοῦ παντός ὄντος αἰτίου καὶ μηδενὸς τῶν κακῶν, ὡς εἰ ἢ ὑπὸ κακῆς τροφῆς ἄλλως ἐνεργεῖη, αἰτίαν ἐλομένου θεὸν ἀνάιτιον εἶναι τε καὶ
U 71 γνωρίζεσθαι, ὡς ἐν ἄλλοις φησίν. εἶναι μέντοι τὴν ψυχὴν οὐχ ἄρμονίαν —
V 61 ὅτε τῷ κατηγόρῳ ἐδείκνυμεν ἐπίστασθαι πῆ καὶ συλλογισμοῦ δύναμιν Πλάτωννα — καθ' ἄρμονίαν δὲ καὶ λόγους ἀρμονικοὺς συνεστάναι. εὐθείαν δὲ παραλαμβάνει καὶ κύκλον, τῇ μὲν τὴν μεταβατικὴν αὐτῆς δηλῶν κίνησιν, — πᾶσα γὰρ μεταβατικὴ κίνησις οἷον γραμμὴ ἐστίν, ἔχουσα τὸ πόθεν ποι —
20 τῷ δὲ κύκλῳ διὰ τὴν πρὸς ἑαυτὴν καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτὴν ἐπιστροφὴν, ὡσπερ δὴ καὶ Ἀριστοτέλης τῶν μὲν ἀπλῶν τε καὶ αὐλῶν τὴν κρίσιν γίνεσθαι τῇ ψυχῇ ὡς τὸ εὐθύ ἀξιοῖ, τῶν δὲ συνθέτων τε καὶ ἐνύλων ὡς τὸ κεκλασμένον. »τὸ γὰρ σαρκὶ εἶναι καὶ σάρκα· ἢ ἄλλῳ ἢ ἄλλως ἔχοντι ἢ ψυχὴ κρίνει.« »τῷ μὲν οὖν αἰσθητικῷ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν κρίνει, καὶ ὢν λόγος τις ἢ σάρξ· ἄλλῳ δὲ ἦτοι χωριστῷ, ἢ ὡς ἢ κεκλασμένη πρὸς αὐτὴν ὅταν ἐκταθῆ, τὸ σαρκὶ εἶναι.« ἀλλ' οὗτος μὲν ἐπὶ τοῦ αὐλοῦ τε καὶ εἴδους εὐθεία μᾶλλον προσχρῆται, Πλάτων δὲ κεκλασμένη πως καὶ ἐς κύκλον περιηγμένη δόξας οἰκειότερως ἂν οὕτω διασαφῆσαι, ἢ τὰ περὶ τὸν νοῦν ἐκταθέντα που ἐπὶ τὴν ὕλην ἐπιστρέφει πρὸς ἑαυτά. καὶ ταύτην ἄρα κύκλῳ ἑαυτά τε καὶ ὅλως τὰ εἶδη ἐννοεῖ τε καὶ κρίνει. καὶ αὖ δὴ Ἀριστοτέλης μὲν τῇ κεκλασμένη ἐπὶ τῆς ὕλης, Πλάτων δὲ τῇ εὐθείᾳ, ὅπως ἂν τὰ περὶ τὴν μεταβατικὴν τῆς ψυχῆς κίνησιν, ἢ εἴρηται, ἀναλογώτερόν τι ξυμβάλλεσθαι ἢ, ἐχούσης γε τῆς τοιουτοτρόπου κινήσεως ταῦτόν τι τῇ εὐθείᾳ, τῷ ὄρω ἀφ' οὗ καὶ εἰς ὃ καὶ τούτοις ὀριζομένης ἀεί. διττῆς δὲ οὕσης τῆς ψυχικῆς ζωῆς, διανοητικῆς καὶ δοξαστικῆς, δύο τε εὐθείας προΐούσας καὶ εἰς δύο κύκλους καμπτομένας εἰσάγει.

20 Ἄπερ ὁ ἐναντίος ἢ μὴ δυνάμενος ἢ μὴ βουλόμενος συνιδεῖν, τὰ Πλάτωνος ῥήματα πρὸς τὴν κοινὴν ἀναφέρει χρῆσιν καὶ τῶν λέξεων ἐριστικώτερον ἔχεται. οὐδ' ἠκουσέ ποτε πρὸς πολλοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ σοφοῦ Θωμᾶ τοῦ ἐξ Ἀκουίνου, ἀνδρὸς φιλοσοφίας καὶ θεολογίας τὰ μάλιστα διαπρέψαντος, οἷα περὶ Πλάτωνος τὸ περὶ Ψυχῆς Ἀριστοτέλους ἐξηγούμενος φάσκει. »ἐκτεθείσης, φησί, τῆς Πλάτωνος δόξης ἐλέγχει αὐτὴν ὁ Ἀριστοτέλης. ὅπου